

Очевидно, що тактичні маневри влади у цьому напрямку неминуче спричинять стратегічні помилки стосовно забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку в державі. Саме тому, адекватне визначення ступеня та міри відповідальності за участь у податкових дисфункціях є необхідною умовою для такого розвитку.

Список використаних джерел

1. Семцов В. М. Інституціоналізація організаційно-поведінкових змін у діяльності підприємств аграрної сфери України: концепт неспостережуваних економічних процесів: монографія. Вінниця: ФОП Рогальська І. О., 2018. 480 с.
2. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй. Київ : Port-Royal, 2001. 594 с.

Олена Лемішко

канд. екон. наук, доцент

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ, Україна*

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЗА РАХУНОК КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Активна позиція органів державної влади в питаннях фінансового забезпечення аграрного виробництва є необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності і фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств [1]. Актуальними залишаються питання щодо формування пріоритетів державної політики, спрямованої на створення передумов стабільного динамічного розвитку аграрного сектору економіки, нарощення агроекспортного потенціалу, сприяння сталому розвитку сільських територій України. Фінансова підтримка розвитку агропромислового комплексу здійснюється у порядку та на умовах затверджених державних і регіональних програм на безповоротній основі за рахунок коштів державного і місцевого бюджетів [2].

Внесок місцевих бюджетів у фінансування галузей аграрного сектору економіки не перевищує 0,5 % від консолідованих, що є недостатнім. У 2017 році за рахунок коштів місцевих бюджетів передбачалося виділити на підтримку АПК 248,97 млн грн, фактично – було виділено 165,0 млн грн, процент виконання плану склав 66,3%. Майже чверть виділених коштів (24,44%) було виділено з бюджету Вінницької обл. Друге місце має Полтавська обл. (13,92%), третє – Львівська обл. (9,18 %). У 2018 році з місцевих бюджетів передбачалося фінансування 121 цільової програми фінансової підтримки розвитку підприємств агропромислового комплексу в сумі 259625,3 тис грн, у 2019 році – 97 програм вартістю 262586,1 тис грн. [3; 4]. У 2018 році лідери

фінансової підтримки АПК на місцевому рівні за обсягом виділених коштів змінилися, ними стали: Донецька (12,5%), Чернігівська (11,6%), Вінницька (11,1%), Львівська (9,59%). У 2019 році відбулася чергова ротація регіонів за розміром фінансування місцевих програм підтримки АПК, перші місця посіли: Кіровоградська – 17,7%, Вінницька – 15,3%, Львівська – 9,30%, Волинська – 7,09 %.

“Конкуренція за лідерство” в пріоритеті фінансування АПК регіонів не є позитивною через відсутність послідовності у виконанні програм: наприклад, попри наявності фінансування у 2017 році, Дніпропетровська обл. не отримала жодної копійки з місцевих бюджетів упродовж 2018 – 2019 рр. Розпорошеність бюджетних коштів через необґрунтовано завищену кількість бюджетних програм, що одночасно реалізується, робить їх непрозорими та малоефективними.

Упродовж 2018 – 2019 рр. найбільший обсяг коштів місцевих бюджетів було виділено для реалізації цільової регіональної програми “Власний дім” – відповідно 23,10% і 27,52%. У 2019 році обсяг фінансування за програмою склав 72265,1 тис грн, що на 12300,8 тис грн, або на 20,51% більше обсягу 2018 року. Найбільший обсяг фінансування в регіональному розрізі у 2018 році припадав на такі області: Херсонська (11000 тис грн, або 18,34%), Волинська (9950,7 тис грн, або 16,59%), Вінницька (9209,6 тис грн, або 15,36%), Чернігівська (7601,7 тис грн, або 12,68%). Лідерами у сфері освоєння бюджетних коштів за зазначеною програмою у 2019 році залишилися ті самі області, але їхній порядок виявився зворотним.

Обсяг виділених коштів на комплексний розвиток агропромислового комплексу із місцевого бюджету у 2019 році склав 22916,9 тис грн, що на 6896,3 тис грн, або на 23,13 % менше рівня 2018 року (табл. 1). Питома вага означеної статті скоротилася з 11,48 % до 8,73 %. У 2018 році беззаперечним лідером фінансування АПК була Одеська обл., у якій було виділено 16000,0 тис грн, або 53,67 % обсягу коштів, друге місце посідала Хмельницька обл. (5200 тис грн, або 17,44 %). У 2019 році обсяги фінансування трійки лідерів приблизно рівномірно розподілилися між такими областями: Одеська (24,61 %), Тернопільська (23,99 %), Хмельницька (21,99 %).

Таблиця 1

Обсяг коштів на комплексний розвиток агропромислового комплексу за рахунок місцевих бюджетів

№ з/п	Область	2018		2019		абс. приріст, тис грн	темп приросту, %
		тис грн	структура, %	тис грн	структура, %		
1	Волинська	3605,2	12,09	4139,6	18,06	534,4	14,82
2	Івано-Франківська	2000	6,71	2100	9,16	100	5,00
3	Одеська	16000	53,67	5639,3	24,61	-10360,7	-64,75
4	Рівненська		0,00	500	2,18	500	-
5	Тернопільська	3008	10,09	5498	23,99	2490	82,78
6	Хмельницька	5200	17,44	5040	21,99	-160	-3,08
	Разом	29813,2	100,0	22916,9	100,0	-6896,3	-23,13
	Всього видатки місцевих бюджетів	259625,3		262586,1		2960,8	1,14
	Питома вага, %	11,48		8,73		-2,76	-

Джерело: розраховано за даними [3; 4]

Тваринництво й рослинництво не є пріоритетним напрямом бюджетної підтримки з місцевих бюджетів, про що свідчать незначні обсяги фінансування – разом 4938,5 тис грн у 2018 році і 11181 тис грн у 2019 році, а також обмежений перелік областей – 6 із 24, із найбільшим обсягом фінансування у Львівській – відповідно 2438,5 тис грн і 4616 тис грн. (табл. 2).

Таблиця 2

Програма підтримки розвитку тваринництва і рослинництва за рахунок місцевих бюджетів, тис грн

№ п/п	Області	Тваринництво		Рослинництво		Разом	
		2018	2019	2018	2019	2018	2019
1	Житомирська	1600	1100	900		2500	1100
2	Закарпатська		1000		1000	0	2000
3	Львівська	1433,5	3361	1005	1255	2438,5	4616
4	Одеська		2700			0	2700
5	Рівненська		240			0	240
6	Сумська				525	0	525
	Разом	3033,5	8401	1905	2780	4938,5	11181

Джерело: розраховано за даними [3; 4]

Продуктивний характер має виділення коштів (у 2019 році) на розвиток: агропромислового комплексу (8,73%), сільського господарства та сільських територій (5,73%), лісового господарства та мисливства (3,78%), рибного господарства (0,76%), сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (2,77%), особистих селянських, фермерських господарств (1,79%), землеустрою, земельних відносин (4,24%), тваринництва (3,20%), рослинництва (1,06%).

Отже, на основі проведеного аналізу було встановлено, що характерними ознаками видатків місцевих бюджетів на підтримку аграрного сектору України

є такі: їхній незначний обсяг і нижчий рівень фінансування порівняно з Державним; відсутність видатків на рибне господарство; пріоритетність спеціального фонду як основного джерела фінансування, особливо щодо лісового господарства. Процес децентралізації дав змогу сформувати інститут місцевого самоврядування на базовому рівні – об'єднані територіальні громади, що перебуває відповідно до положень Європейської хартії місцевого самоврядування [5; 6]. Дієвими інструментами впливу на збільшення фінансового базису стали наступні: на власні повноваження об'єднані територіальні громади розпоряджаються зарахуваннями до місцевих бюджетів у розмірі 60% податку на доходи фізичних осіб, у повному обсязі – надходженнями від єдиного податку, та податку на майно (нерухомість, земля, транспорт), а також від податку на прибуток установ комунальної власності об'єднаних територіальних громад. На нашу думку, децентралізація бюджетних повноважень спонукає до оптимізації інвестиційних вкладень, обігу капіталу та ефективних зовнішніх запозичень на регіональному рівні, закладає вагомий потенціал до фінансово-економічного та соціального розвитку відповідних територій України. Однак, суттєвим недоліком є відсутність закріплення на законодавчому рівні визначальних фінансових рамок щодо максимального внеску місцевих бюджетів у систему вирівнювання державних доходів, що спонукає до негативного збільшення бюджетних “розривів”, посилення фіскального тиску та необґрунтованого вилучення коштів (вилучення доходів, накопичених завдяки розвитку економічного потенціалу території) місцевих бюджетів.

Список використаних джерел

1. Брошенко О. В. Бюджетна підтримка в системі державного регулювання розвитку аграрного виробництва. *Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал*. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/byudzhetna-pidtrimka-v-sistemi-derzhavnogo-regulyuvannya-rozvitku-agrarnogo-virobnictva.html>
2. Круп'як Л. Б. Проблеми фінансування розвитку агропромислового комплексу України. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5286>
3. Державна служба статистики України. URL: ukrstat.gov.ua
4. Міністерство аграрної політики і продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/ua>
5. Європейська хартія місцевого самоврядування: ратифіковано Законом України № 452/97-ВР від 15.07.97. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>